Показ «страшної трагедії Мазепи» як трагедії всієї нації (за поемою «Мазепа»)

Постать Мазепи цікавила багатьох письменників різних часів. Їх перелік можна починати ще від Байрона і Пушкіна. Ставлення до цього гетьмана різне. Відомо, що в Радянському Союзі його сприймали як зрадника. Для українських патріотів він навпаки був мучеником за Батьківщину. Своєрідне розуміння вчинків Мазепи подає В.Сосюра у своїй поемі.

Мазепа представлений у творі з двох боків: як любитель жінок і як палкий патріот. Коли Мазепа був пажем при польському королі, він звабив багатьох шляхтянок, які закохувалися в нього з першого погляду. Але він холонув до них так же швидко, як і закохувався. Єдина любов жила в його серці постійно — це любов до України. Як поетично він говорить про неї королю! Він марить нею хворий, у лихоманці схоплюється на ноги, вимагаючи коня, бо вчителька-черниця від імені України кличе його.

І ось нарешті, побувавши і в полоні у татар, і на Запоріжжі, Мазепа — гетьман у Гатурині. Він будує міста, церкви, піклується про школи. Але одна думка точить його: він змушений в усьому коритися Петрові, а це не завжди на користь Україні. Петербург фактично стоїть на трупах козаків, а цар вимагає ще й ще. Мазепа тільки вичікує моменту, щоб звільнити Україну від Росії. Тільки вболіваючи за свій народ, за свою батьківщину, він і складає угоду з Карлом XII. Гетьман добре розуміє, що Карл мріє загарбати Україну, як і Росія, але Мазепа впевнений: якщо вони переможуть Росію, скинути ярмо Швеції буде нескладно.

Цікавим є ставлення Сосюри до свого героя. У поемі він відкрито заперечує тим, хто називає Мазепу зрадником, інтриганом, бандитом і єзуїтом. Поет впевнений у тому, що Мазепою керувала тільки любов до України, що ставлення Петра до України як до колонії змусило його це зробити. Він виправдовує союз гетьмана з Карлом: Вашингтон, виступивши проти англійців і заявивши про право колоній розвиватися своїм шляхом, незалежно від материка, узяв на допомогу собі французів, але ж ніхто йому в цьому не закидає:

А Карл Дванадцятий?!. Це — так,

Як Вашингтонові французи

Допомагали. Аж ніяк

Це, мій товаришу і брате,

Не можна зрадою назвати.

Але ж чому Мазепа вигнаний з України? Чому довелось йому померти в чужині? Мазепу, як Мойсея, не зрозумів власний народ. І в цьому полягає трагедія не тільки Мазепи, а й всієї нації, яка багато років не могла розібратися, — за ким йти і кого слухати. Сосюра як справжній патріот не звинувачує українців у недалекоглядності. Він розуміє, що на тому «перехресті злих доріг, під ураганами негод» неважко розгубитися, і тому ні в чому не звинувачує, а тільки співчуває:

Вкраїно! Ти, мов на ножах,

Ішла, не маючи кордонів,

В глухих оголених степах

На люту радість царських тронів...

З історичної відстані дуже важко розібрати, хто є правий, а хто винний. Трагедією українців є те, що протягом століть її найкращі сини вважалися зрадниками. Нарешті Мазепа був виправданий перед тими, за кого страждав. У цьому є і заслуга поета В. Сосюри.